KIYI TİPLERİ

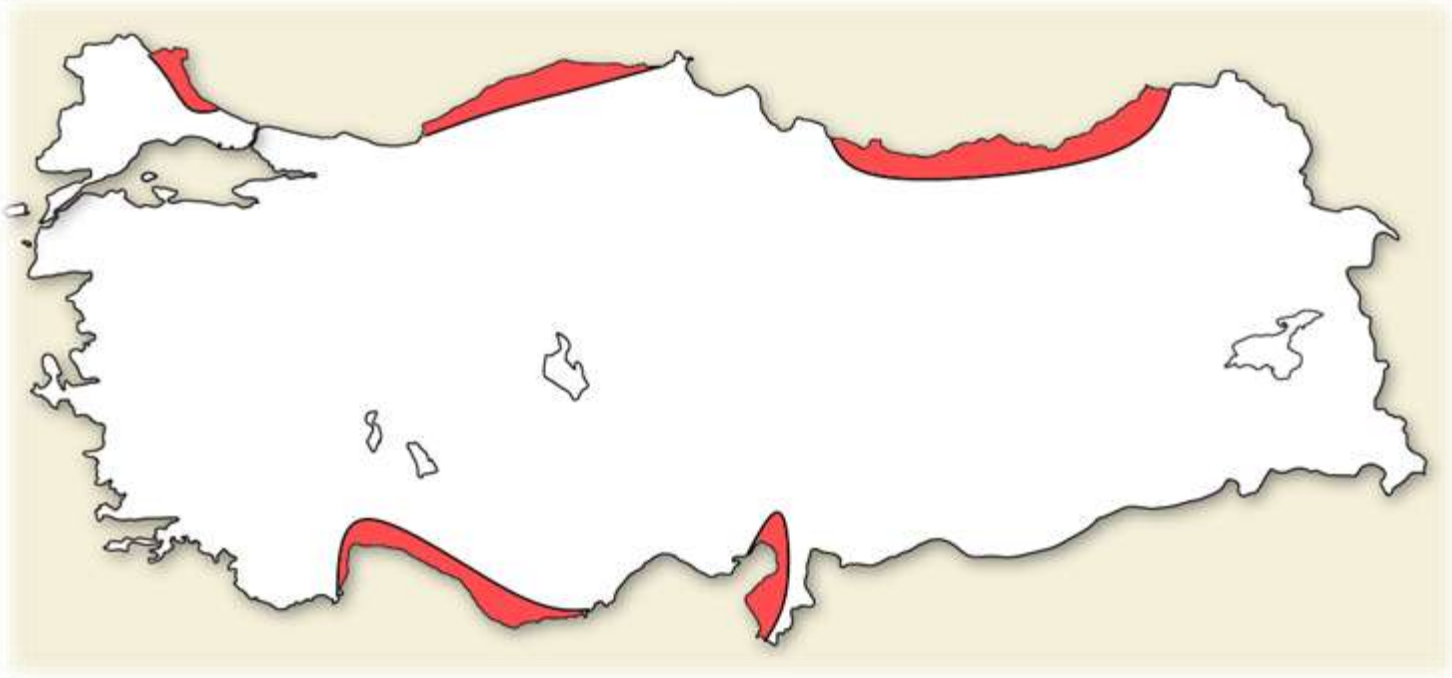

HÜSEYİN ŞİMŞEK

Türkiye'de Kıyıların şekillenmesinde etkili olan etmenler şunlardır:
Akarsular Dalga ve akıntılar Epirojenez Dağların kıyıya uzanış doğrultusu Gelgit (Etkisi az) Rüzgarlar
Etkili olmayan özellikler ise Buzullar (Mutlak konumdan dolayı)

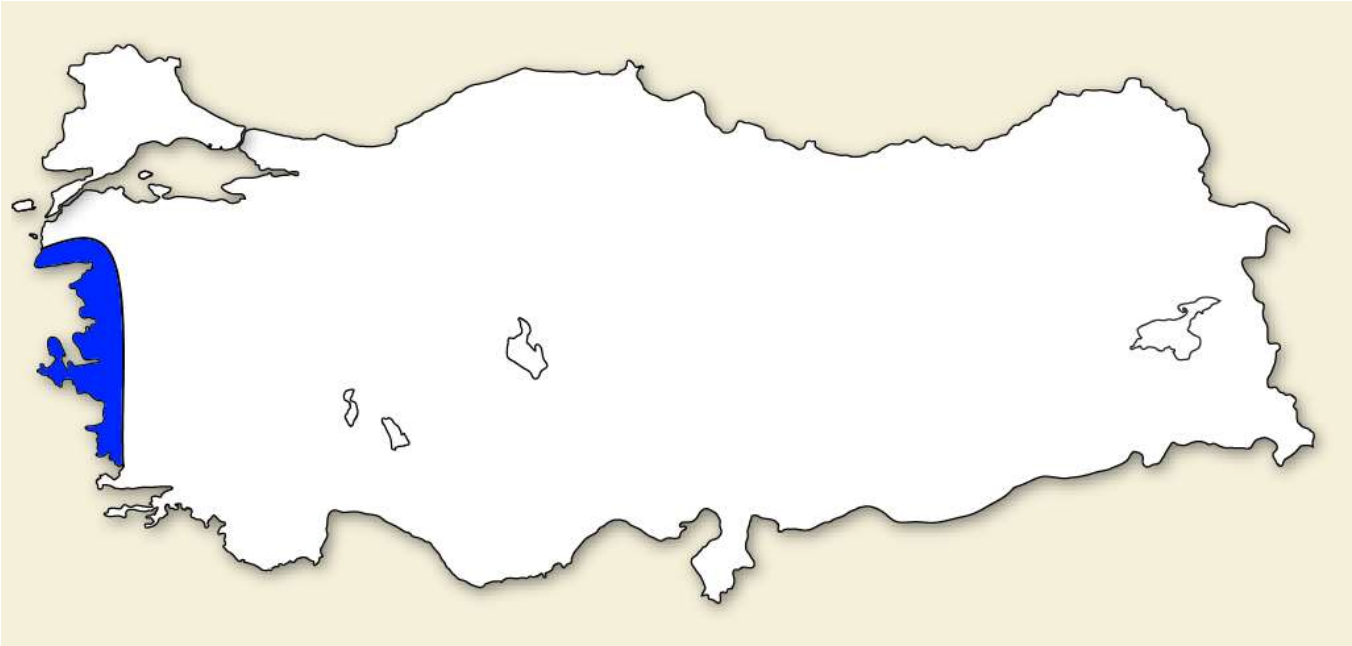
1.Boyuna kıyılar:

- ❖Dağların denize paralel uzandığı yerlerde oluşan kıyılardır.
- ❖Kıta sahanlığı dardır.
- ❖Falez oluşumu fazladır.
- ❖Kıyı ile iç kesimler arası iklim farkı fazladır.
- ❖Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım zordur.
- ❖Kıyının hinterlandı dardır.
- ❖Kıyıda düzlük alan azdır.
- ❖Kıyıda girinti çıkıntı azdır.
- ❖Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçumu kıyı uzunluğu arasındaki fark azdır.
- ❖Koy, körfez, ada ve liman oluşumu sınırlıdır.
- ❖Karadeniz, Akdeniz ve Kuzey Marmara Kıyılarında görülür.

2. Enine kıyılar:

❖Dağların denize dik uzandığı yerlerde oluşan kıyılardır.
❖Kıta sahanlığı geniştir.
❖Falez oluşumu zordur.
❖Kıyı ile iç kesimler arası iklim farkı azdır.
❖Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım kolaydır.
❖Kıyının hinterlandı geniştir.
❖Kıyıda düzlük alan fazladır.
❖Kıyıda girinti çıkıntı fazladır.
❖Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçumu kıyı uzunluğu arasındaki fark fazladır. (En uzun kıyımız Ege kıyılarıdır.)
❖Koy, körfez, ada ve liman oluşumu fazladır.
❖Ege kıyılarında görülür.

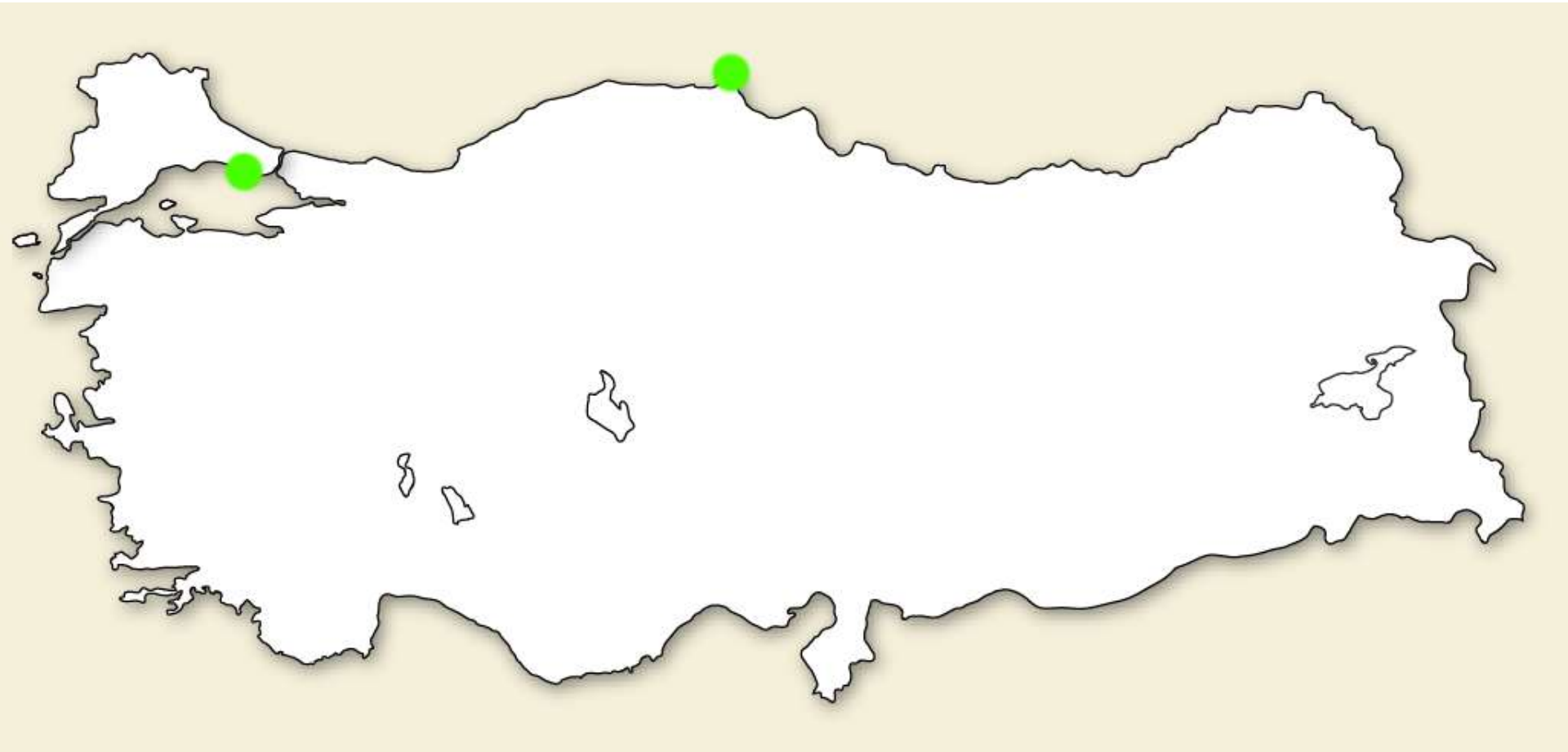

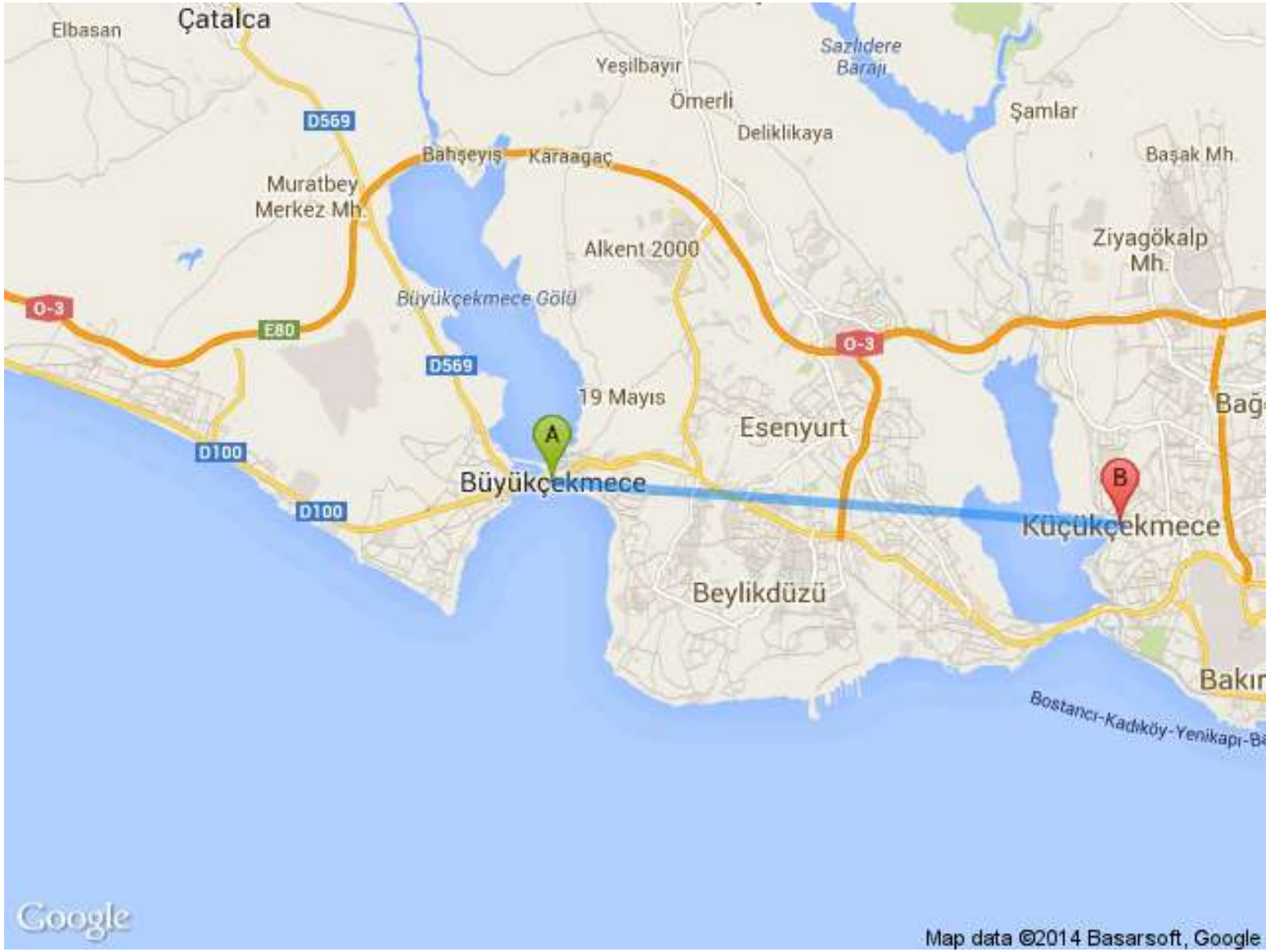
3.Limanlı kıyı tipi :

❖Koy ve körfezlerin önünün kıyı setleriyle kapanması sonucu oluşan kıyılardır.

❖Büyükçekmece ve Küçükçekmece kıyılarında görülür.

❖Sinop Tombolosu çevresinde görülür.

Elbasan
Çatalca
Yeşilbayır
Sazlıdere Barajı
Ömerli
Deliklikaya
Şamlar
Başak Mh.
D569
Bahşeyiş
Karaagaç
Muratbey Merkez Mh.
Alkent 2000
Ziyagökalp Mh.
Büyükçekmece Gölü
O-3
E80
D569
O-3
19 Mayıs
Esenyurt
A
B
D100
D100
Büyükçekmece
Küçükçekmece
Beylikdüzü
Bakır
Bostancı-Kadıköy-Yenikapı-Ba
Google
Map data ©2014 Basarsoft, Google

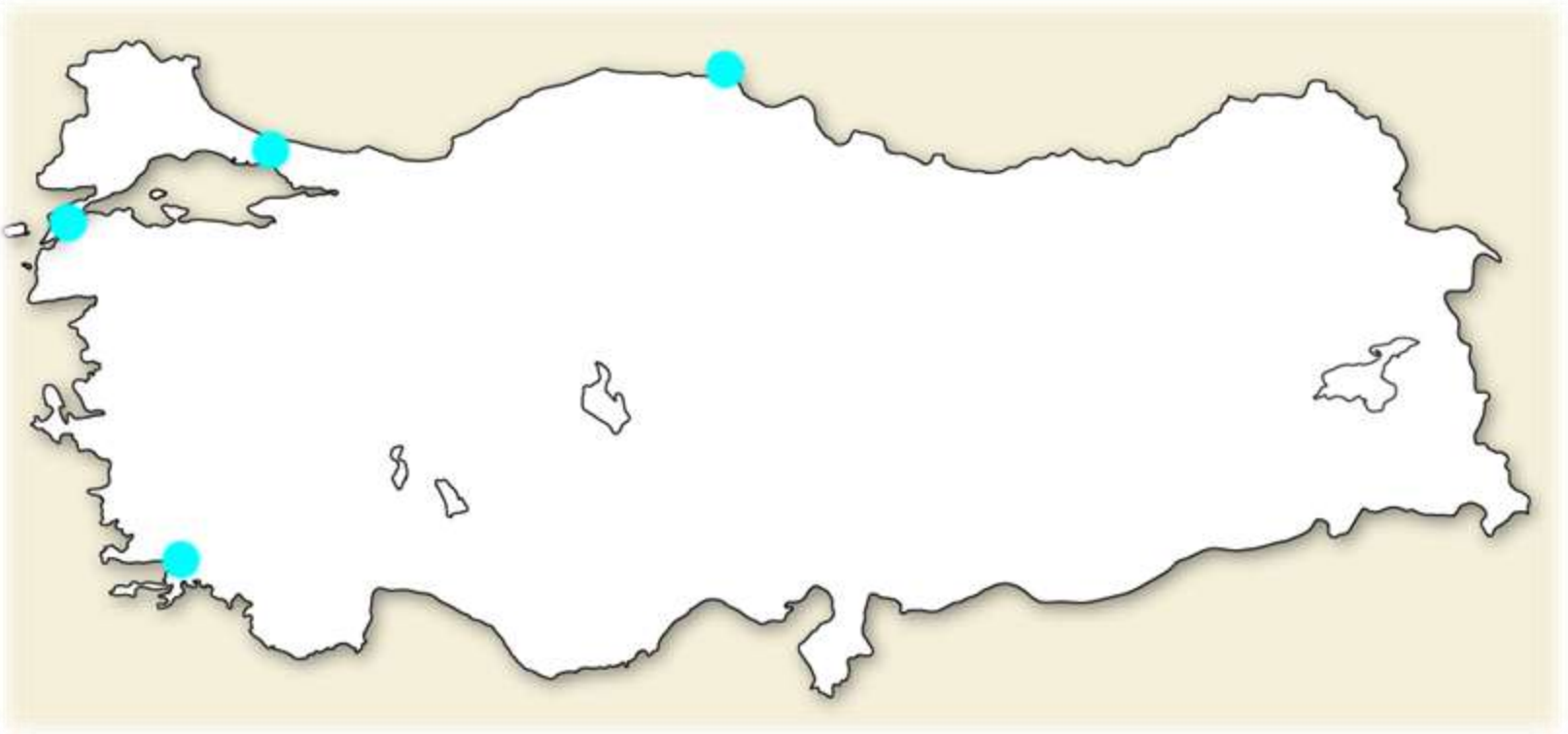
4.Ria kıyı tipi:

❖Eski akarsu vadilerinin deniz suları tarafından işgal edilmesiyle oluşan kıyı tipidir.

❖Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.

❖İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Menteşe kıyılarında (Gökova Körfezi) çevresinde görülür.

❖Sinop'ta Hamsilos Koyu çevresinde görülür.

5.Dalmaçya kıyı tipi:

Denize paralel uzanan dağlar arasındaki ovaların sular altında kalmasıyla oluşan ve kıyıya paralel adalardan oluşan kıyı tipidir.
Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.
Antalya (Finike – Kaş arasında) kıyılarında görülür

Dalmaçya Kıyı Tipi

Ölçek

5 km

5.Kalanklı kıyılar:

❖Karstik arazilerin sular altında kalmasıyla oluşan kıyı tipidir.

❖Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.

❖Mersin – Silifke kıyılarında görülür.

6.Haliçli kıyılar:

❖Gelgit (med-cezir) olayına bağlı olarak akarsu vadilerinin ağız kısımlarının aşındırılmasıyla oluşan kıyı tipidir.

ÖNEMLİ NOT:Ösym 2020 Kpss Önlisans sınavında Türkiye'de haliçli kıyılar ile ilgili sordu ve Haliçli kıyıların Türkiye'de bulunduğunu kabul etti.

Türkiye'de matematik konumdan dolayı görülmeyen kıyılar (Orta Kuşakta Bulunmasından Dolayı)	Türkiye'de özel konumdan dolayı görülmeyen kıyılar (Okyanuslara kıyısı olmamasından dolayı)
• Fiyort (Buzul) • Skayer (Buzul) • Resifli (Mercanlı)	• Watt (Gel-git)

1.Boyuna kıyılar

- Dağların denize paralel uzandığı yerlerde oluşan kıyılardır.
- Kıta sahanlığı dardır.
- Falez oluşumu fazladır.
- Kıyı ile iç kesimler arası iklim farkı fazladır.
- Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım zordur.
- Kıyının hinterlandı dardır.
- Kıyıda düzlük alan azdır.
- Kıyıda girinti çıkıntı azdır.
- Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçumu kıyı uzunluğu arasındaki fark azdır.
- Koy, körfez, ada ve liman oluşumu sınırlıdır.
- Karadeniz, Akdeniz ve Kuzey Marmara Kıyılarında görülür.

2. Enine kıyılar

- Dağların denize dik uzandığı yerlerde oluşan kıyılardır.
- Kıta sahanlığı geniştir.
- Falez oluşumu zordur.
- Kıyı ile iç kesimler arası iklim farkı azdır.
- Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım kolaydır.
- Kıyının hinterlandı geniştir.
- Kıyıda düzlük alan fazladır.
- Kıyıda girinti çıkıntı fazladır.
- Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçumu kıyı uzunluğu arasındaki fark fazladır. (En uzun kıyımız Ege kıyılarıdır.)
- Koy, körfez, ada ve liman oluşumu fazladır.
- Ege kıyılarında görülür.

3.Limanlı kıyı

- Koy ve körfezlerin önünün kıyı setleriyle kapanması sonucu oluşan kıyılardır.
- Büyükçekmece ve Küçükçekmece kıyılarında görülür.
- Sinop Tombolosu çevresinde görülür.

4.Ria kıyı

- Eski akarsu vadilerinin deniz suları tarafından işgal edilmesiyle oluşan kıyı tipidir.
- Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.
- İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Menteşe kıyılarında (Gökova Körfezi) çevresinde görülür.
- Sinop'ta Hamsilos Koyu çevresinde görülür.

5.Dalmaçya kıyı

- Denize paralel uzanan dağlar arasındaki ovaların sular altında kalmasıyla oluşan ve kıyıya paralel adalardan oluşan kıyı tipidir.
- Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.
- Antalya (Finike – Kaş arasında) kıyılarında görülür.

5.Kalanklı kıyılar

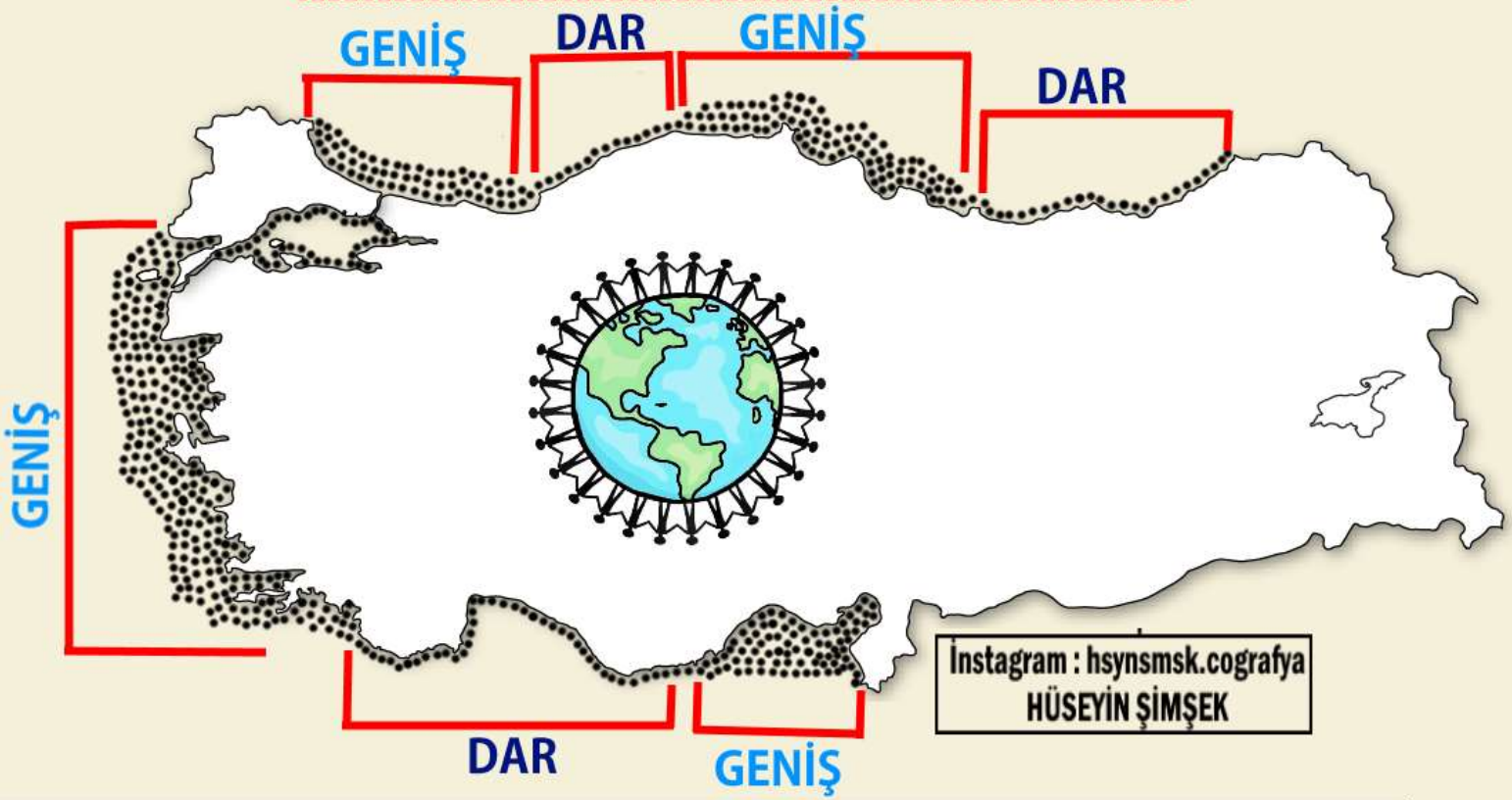
- Karstik arazilerin sular altında kalmasıyla oluşan kıyı tipidir.
- Oluşumunda epirojenez olayı sonucu oluşan transgresyon (deniz ilerlemesi) etkilidir.
- Mersin – Silifke kıyılarında görülür.

6.Haliçli kıyılar:

- Gelgit (med-cezir) olayına bağlı olarak akarsu vadilerinin ağız kısımlarının aşındırılmasıyla oluşan kıyı tipidir.
- ÖNEMLİ NOT: ÖSYM 2020 Kpss Önlisans sınavında Türkiye'de haliçli kıyılar ile ilgili sordu ve Haliçli kıyıların Türkiye'de bulunduğunu kabul etti.

DAĞLARIN KIYI ÇİZGİSİNE PARALEL UZANDIĞI YERLERDE	DAĞLARIN KIYI ÇİZGİSİNE DİK UZANDIĞI YERLERDE
➢Kıyı ile iç kesimler arası iklim farklıdır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası sıcaklık farkı fazladır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası bitki örtüsü farklıdır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım zordur. ➢Kıyı ile iç kesimler arası yol yapım maliyeti fazladır. ➢Denizel iklimin etki alanı dardır. ➢Bölge içi iklim farklılığı fazladır. ➢Kıyıda falez oluşumu fazladır. ➢Ada,liman, koy ve körfez oluşumu azdır. ➢Kıyıda girinti çıkıntı azdır. ➢Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçuşu kıyı uzunluğu arasındaki fark azdır.	➢Kıyı ile iç kesimler arası iklim farkı azdır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası sıcaklık farkı azdır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası bitki örtüsü benzerdir. ➢Kıyı ile iç kesimler arası ulaşım kolaydır. ➢Kıyı ile iç kesimler arası yol yapım maliyeti azdır. ➢Denizel iklimin etki alanı geniştir. ➢Bölge içi iklim farklılığı azdır. ➢Kıyıda falez oluşumu azdır. ➢Ada,liman, koy ve körfez oluşumu fazladır. ➢Kıyıda girinti çıkıntı fazladır. ➢Gerçek kıyı uzunluğu ile kuş uçuşu kıyı uzunluğu arasındaki fark azdır.

KITA SAHANLIĞI (ŞELF ALANI)

KITA SAHANLIĞI(Şelf): Bir kıyı devletinin kara suları dışında kalan deniz yatağı ve toprak altında birtakım ekonomik haklar kullandığı alan olarak tanımlanan "kıta sahanlığı", Uluslararası Adalet Divanı'nın 1969 tarihli kararında, "açık deniz altında kıyı devletinin ülkesinin ya da ülkesel egemenliğinin devamı ya da doğal uzantısı" şeklinde ifade ediliyor.

DALGA BİRİKİM ŞEKİLLERİ	DALGA AŞINIM ŞEKİLLERİ
- Kıyı Oku - Kıyı Kordonu - Tombolo (Saplıada) - Lagün (Kıyı set Gölü) - Kıyı Kumulları	- Fazlez (Yalıyar) - Abrazyon Platformu

KITA SAHANLIĞI DAR OLAN YERLERİN ÖZELLİKLERİ
- Dağların denize paralel ve kıyıya yakın olduğu yerlerde fazladır.
- Deniz derinliği fazladır.(Derinlik kısa mesafede artar.)
- Dalga aşınım faaliyetleri etkilidir. Dalga birikimi zordur.
- Kıyıda fazlez(yalıyar) gibi yerşekillerinin oluşumu fazladır.
- Koy, körfez, ada ve liman oluşumu zordur.
- Kıyıda girinti-çıkıntı azdır.

KITA SAHANLIĞI GENİŞ OLAN YERLERİN ÖZELLİKLERİ
- Dağların denize dik veya kıyı çizgisine uzak olduğu yerlerde görülür.
- Deniz derinliği azdır.(Derinlik kısa mesafede değişmez.
- Dalga birikim faaliyetleri etkilidir. Dalga aşınımı zordur.
- Kıyıda koy,körfez,ada ve liman oluşumu fazladır.
- Fazlez (yalıyar) oluşumu zordur.
- Kıyıda girinti-çıkıntı fazladır.

SAROS KÖRFEZİ
- En temiz körfezdir.
- Marmara Bölgesinde yer alır.Ancak Ege Denizine kıyısı vardır.
- Nüfus seyrektir.
- KAF buradan başlar.

ERDEK KÖRFEZİ
- Marmara Denizi içinde Balıkesir ilinde yer alır.
- Deniz turizmi gelişmiştir.
- Kapıdağ Tombolosunun oluşumu sonucu oluştu.

BANDIRMA KÖRFEZİ
- Marmara Denizi içinde Balıkesir ilinde yer alır.
- Bor işletmesi sayasinde gelişmiştir.
- Bor işletmesinden dolayı kirliliği fazladır.
- Demiryolu bağlantısı bulunur.
- Kapıdağ tombolosunun oluşumu sonucu oluştu.

GEMLİK KÖRFEZİ
- Marmara Denizi içinde Bursa ilinde bulunur.
- Sanayi gelişmiştir. Bu yüzden kirlilik fazladır.
- İşlek bir körfezdir.

- Denizin kara içine sokulduğu büyük girintilere körfez, küçük girintilere ise koy denir.
- En fazla koy ve körfez Ege kıyılarında bulunur. Bu durumun sebebi dağların kıyıya dik uzanmasıdır.
- Koy ve körfezilerin olduğu yerde doğal liman fazladır.
- Ege'de koy ve körfezlerin fazla olmasının sonucu olarak kültür balıkçılığı gelişmiştir.
- Koy ve körfezlerin fazla olması kıyı set gölü (lagün) oluşumunu kolaylaştırmıştır.
- Kendi kendini temizleyen körfez Saros Körfezidir.

5)

• Kıyıya paralel uzanan dağların arasındaki ovaların deniz tarafından işgal edilmesiyle kıyıya paralel adalardan oluşan bir kıyı tipi oluşmuştur.

Yukarıda verilen kıyı tipi haritadaki numaralı merkezlerin hangisinde görülür?

A) I B) II C) III D) IV E) V

6)

Türkiye'de kıyıların şekillenmesinde :

I. Buzullar

II. Gelgit

III. Akarsu

IV. Dalga ve akıntılar

Hangilerinin etkisi daha azdır?

A) I ve II

B) II ve III

C) I ve III

D) III ve IV

E) II ve IV

17)

Aşağıda bazı merkezler ve burada yaygın olarak görülen kıyı tipleri eşleştirilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) İstanbul Büyükçekmece Kıyıları – Limanlı

B) Antalya Finike-Kaş kıyıları – Dalmaçya

C) Muğla Gökova Körfezi – Ria

D) Mersin Silifke kıyıları – Kalanklı

E) Kırklareli kıyıları – Ria

18)

Yukarıda verilen numaralı kıyılar ile kıyı tipleri eşleştirilirse aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

A) I – Limanlı

B) II – Ria

C) III – Boyuna

D) IV – Kalanklı

E) V – Boyuna

15)

Türkiye'de dağların denize paralel uzanması:

I. Enine kıyı

II. Boyuna Kıyı

III. Ria Kıyı

IV. Dalmaçya

Hangi kıyı tiplerinin oluşmasına neden olmuştur?

A) I ve II B) II ve III C) I ve III

D) III ve IV E) II ve IV

19)

Aşağıda verilen haritada bazı alanlar taranarak verilmiştir.

Buna göre bu alanlarda kıta sahanlığının en dar olandan en geniş olana doğru sıralaması hangisidir?

A) I - II – III

B) II – I – III

C) I – III – II

D) III – I – II

E) III – II – I

14)

Yukarıda bazı alanlar numaralandırılarak verilmiştir. Bu sahalarda kıyıları şekillendiren kuvveler ile ilgili bir eşleştirme yapılmıştır. Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) I – Dalga birikimi

B) II – Dalga aşınımı

C) III – Akarsu birikimi

D) IV – Dağların denize göre konumu

E) V – Gelgit etkisi

13)

Türkiye'de en uzun kıyı şeridine sahip bölgemiz hangisidir?

A) Karadeniz

B) Akdeniz

C) Ege

D) Marmara

E) Güneydoğu Anadolu

12)

Türkiye'de en uzun kıyı şeridi uzunluğuna sahip şehrimiz hangisidir?

A) Muğla

B) Adana

C) Samsun

D) Antalya

E) Çanakkale

8)

Türkiye'de görülen kıyı tipleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri'nde boyuna kıyı tipi görülür. Buna bağlı olarak kıta sahanlığı dar ve falez oluşumu fazladır.

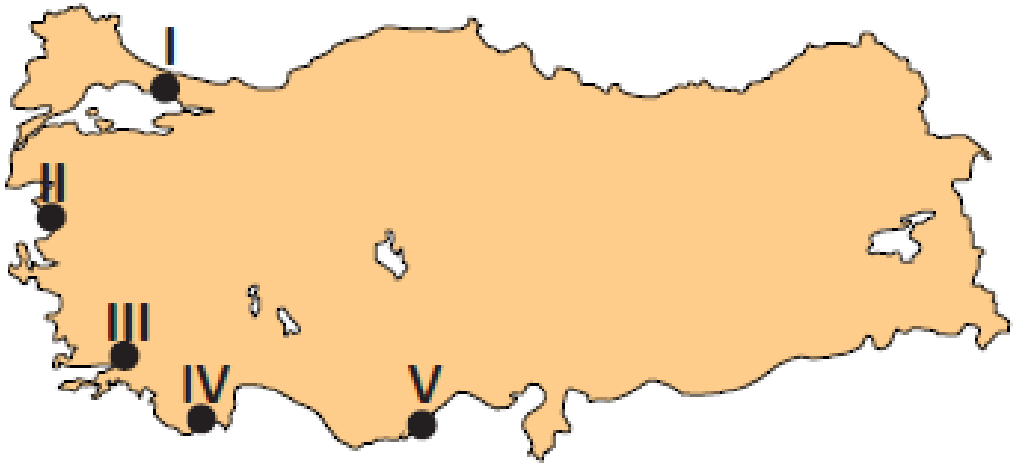
B) Ege Bölgesi kıyılarında dağlar denize dik uzanır ve kıta sahanlığı geniştir. Aynı zamanda tombolo oluşumu fazladır.

C) Antalya Finike – Kaş arasında dalmaçya kıyı tipi görülür. Bu kıyı tipinin oluşmasında karstik arazi en büyük etkendir.

D) Mersin - Silifke kıyılarında karstik arazinin deniz suları tarafından işgal edilmesiyle oluşmuş kalanklı kıyılar görülmektedir.

E) İstanbul ve Çanakkale Boğazları ile Gökova Körfezi kıyılarında akarsu vadilerinin deniz suları ile işgal edilmesi sonucu oluşmuş ria kıyı tipi görülür.

3)

Yukarıda numaralandıran kıyılar ile ilgili aşağıda seçenek-lerden hangisi yanlıştır?

A) I- numaralı alanda eski akarsu vadilerinin deniz suları tarafından işgal edilmesiyle oluşmuş kıyı tipi vardır.

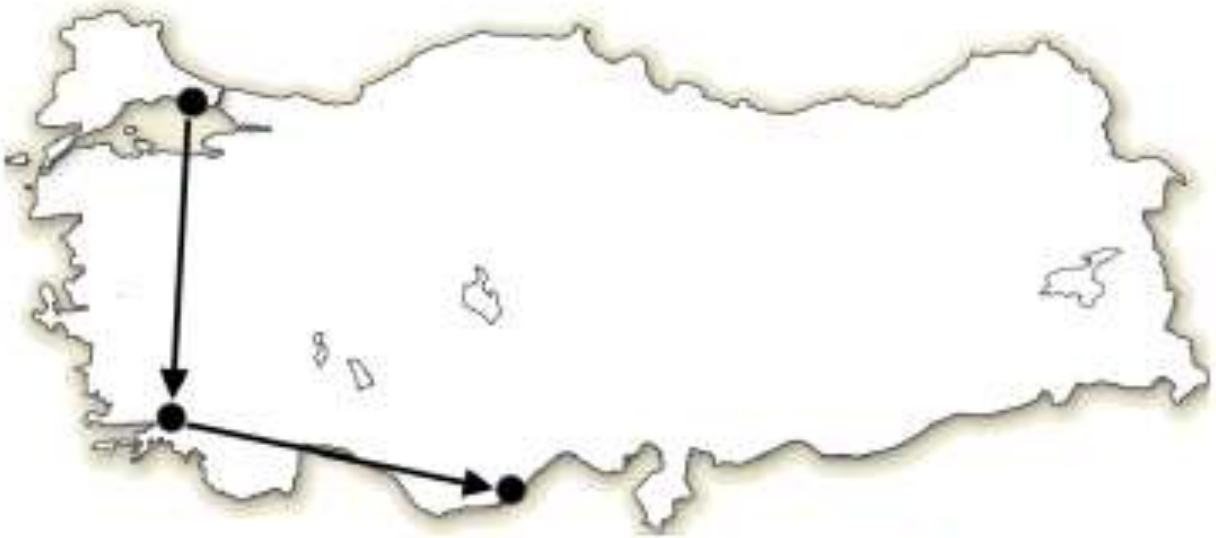
B) II- numaralı alanda dağların denize dik uzanması sonucu oluşan enine kıyılar vardır.

C) III- numaralı alanda ria kıyı tipi vardır.

D) IV- numaralı alanda dağların denize dik uzanmasından dolayı oluşan adalar topluluğu oluşturan dalmaçya kıyı tipi vardır.

E) V- numaralı alanda karstik arazinin sular altında kalma-sıyla oluşan kalanklı kıyılar vardır.

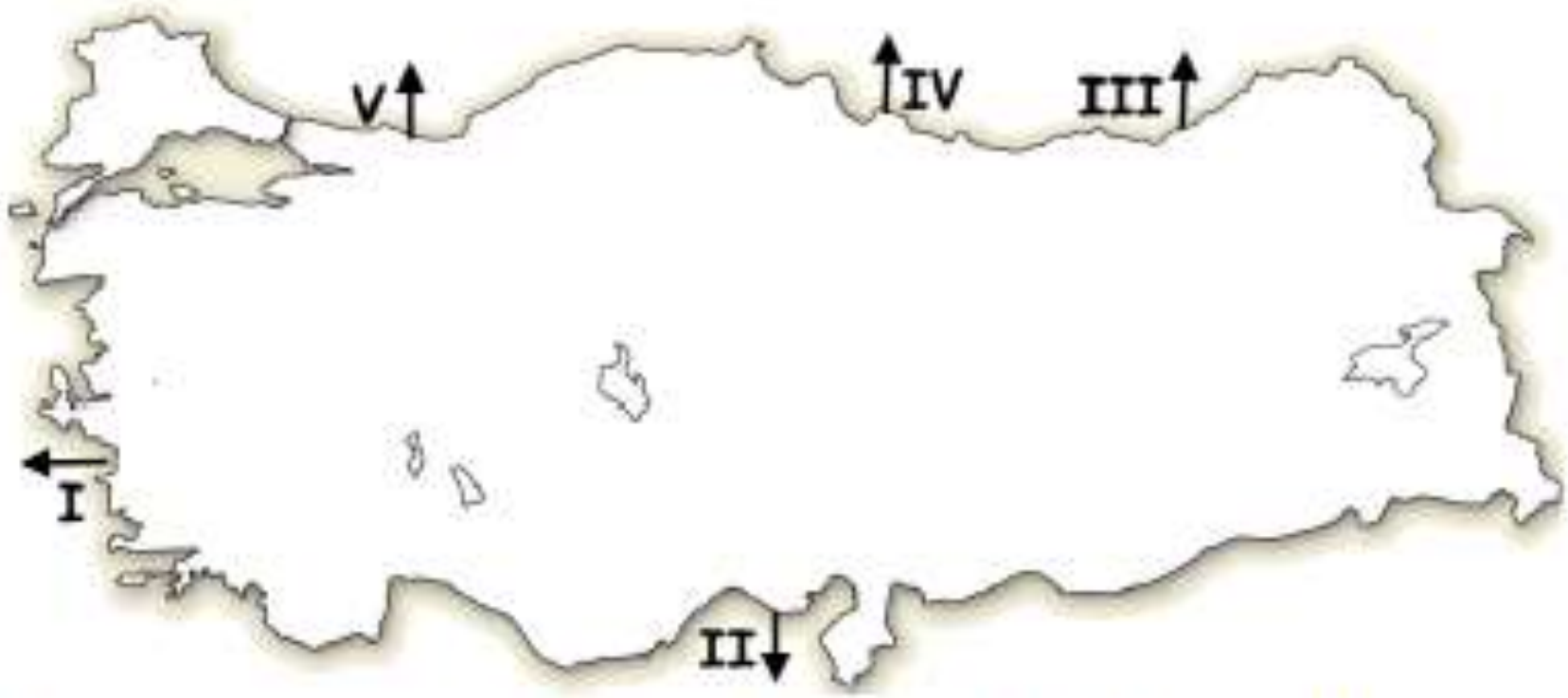
14.

Yukarıda verilen doğrultuda hareket Coğrafya Öğretmeni Ahmet Duran Güren burada farklı kıyı tipleriyle karşılaşmıştır. Buna göre sırasıyla hangi kıyı tiplerini görmüştür?

A) Ria – Enine – Dalmaçya
B) Ria – Ria – Boyuna
C) Limanlı – Ria – Kalanklı
D) Limanlı – Enine – Kalanklı
E) Ria – Dalmaçya – Kalanklı

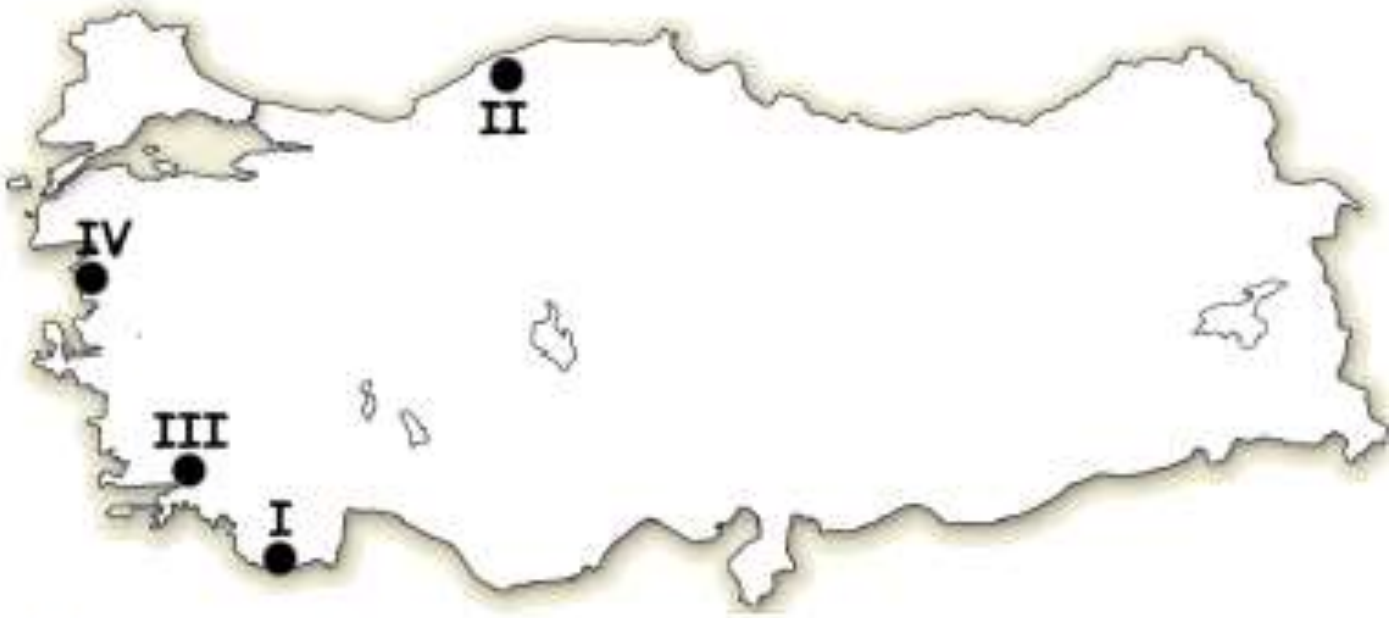
15.

Yukarıda verilen alanların hangisinden deniz içine doğru gidilirse daha ani bir derinlik artışı gözlemlenir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

16.

Yukarda verilen numaralı alanda bulunan kıyı tiplerinden hangisinin oluşmasında dağların kıyı çizgisine paralel uzanması etkili olmuştur?

A) I ve II
B) II ve III
C) I ve III
D) III ve IV
E) II ve IV

Sosyal medya hesaplarımız

İnstagram : hsynsmsk.cografya ve hsynhoca.guncel

Telegram : t.me/kpsscografya18